

Роль вибіркової дисциплін у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої педагогічної освіти

*Юрій Бойчук,
Володимир Борисов,
Олена Чехратова*

У сучасному світі, коли відбуваються швидкі зміни в економіці, технологіях та соціальних відносинах, освіта має забезпечувати не лише передачу знань, але й розвиток критичного мислення, творчого підходу та здатності адаптуватися до нових умов. Сучасний випускник повинен відповідати вимогам ринкової економіки та європейським стандартам, бути конкурентоспроможним, мати високий рівень професійної і соціальної компетентності та бути здатним до творчої діяльності. Відтак, основною метою професійної підготовки у закладах вищої освіти є формування навчальної автономії студентів, коли здобувач бере відповідальність за власне навчання, розвиток та самовдосконалення [14], а освітній процес забезпечує не лише отримання знань з певної дисципліни, а й сприяє розвитку навичок навчання протягом життя, рефлексії та критичного мислення [18].

Одним із пріоритетних кроків сучасного закладу освіти є забезпечення формування певної частини навчального плану здобувача з правом студента на вибір окремих навчальних дисциплін [17]. Таким чином, здобувач отримує можливість не лише обирати, а й нести відповідальність за власний вибір, брати активну участь у контролі освітнього процесу [18] і готуватися до майбутньої професійної діяльності з урахуванням власних інтересів і особливостей спеціальності [15]. Студенти навчаються адаптуватися, впроваджува-

ти інновації, співпрацювати та ефективно взаємодіяти в глобальному освітньому середовищі [11]. Вибіркові дисципліни дозволяють реалізувати принципи компетентної освіти [7], поглиблювати знання у цікавих для студентів галузях [12], формувати міждисциплінарні зв'язки та створювати унікальний освітній шлях. Вивчення ролі вибіркової дисциплін у цьому контексті є важливим кроком на шляху до створення більш гнучкої та результативної системи освіти.

Ефективність підготовки студентів у закладах вищої освіти залежить від умов, у яких здійснюється освітній процес [9]. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (ст. 62, п. 15) здобувачі мають право на вільний вибір освітніх компонентів [5]. Це право значною мірою впливає на розробку освітніх програм: вибіркові компоненти складають 25 % кредитів ЄКТС, мають гнучкий характер, їх можна легко адаптувати під запити суспільства і інтегрувати в освітній процес [12].

Можливість і самостійність вибору елективних предметів тісно пов'язана з мотивацією [16], яка є ключовим елементом навчальної автономії і стимулює студентів до поглиблення знань, сприяє їхньому саморозвитку [8]. Здобувачі підтверджують значну перевагу вибіркової дисциплін саме через можливість обирати предмет, викладача, час занять і контролювати власний процес [19].

Дослідження показують, що студенти, які вмотивовані до навчання, мають певну динаміку до більш усвідомленого рішення щодо вибіркового компонента навчальної програми: у здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти вибір переважно ґрунтується на інструментальній та внутрішній мотивації, в той час як у здобувачів першого (бакалаврського) ступеня — на зовнішній мотивації [14].

Вибіркові компоненти дають можливість здобувачам вищої освіти поглибити рівень знань з дисципліни їхнього професійного профілю й опанувати нові практичні навички [1], сформувати науково-дослідницьку компетентність [2], покращити свої знання у певній темі, проявляючи активність і залученість [18], навчитися самостійному пошуку інформації, поліпшити пам'ять, працездатність, сформувати функціональні soft skills, упевненість, комунікаційні навички [4].

Однак для закладів освіти і здобувачів існує ряд проблем, що виникають у процесі забезпечення створення індивідуальної освітньої траєкторії.

По-перше, хоча студенти і отримують право вибору, він доволі контрольований, адже саме заклад освіти розробляє, пропонує, контролює викладання певної дисципліни, критерії її оцінювання, зміст і очікувані результати навчання [18].

По-друге, частина студентів мають труднощі при виборі дисциплін через недостатню поінформованість, обмежену кількість пропонованих курсів або недостатньою зацікавленістю у дослідженні змісту дисципліни [1]. Підготовка студентів-бакалаврів, наприклад, передбачає значний обсяг самостійної роботи [10], а тому студенти часто не мають змоги приділити достатньо часу підготовці до вибору дисципліни.

Також суперечливим є питання щодо мотивів студентів у виборі курсів. Існує думка, що вільний вибір забезпечує підтримку здорової конкуренції серед викладачів закладу освіти [1]. Але проблемою є те, що часто вибір певного пред-

мету залежить лише від особи викладача/викладачки, їхнього підходу, методів і форм оцінювання, атмосфери, яку педагог створює на занятті; здобувач часто віддає перевагу курсам, де відносно легко можна досягти певних результатів або буде знаходитися у колективі вже знайомих людей [16].

До того ж, не можна сформувати навчальний план, який складається тільки з вибіркового дисциплін [15], хоча у міжнародній практиці є окремі навчальні програми, що складаються переважно з предметів за вибором, що робить процес оцінювання здобувача надскладним і потребує окремих рішень для визначення сформованих компетентностей спеціаліста [13]. Але для українських закладів освіти проблемою залишається питання адміністрування таких предметів і контроль за академічною успішністю студентів [6].

Не зважаючи на проблеми і недоліки, впровадження вибіркового дисциплін у освітній процес відкриває безліч можливостей для всебічного розвитку майбутнього спеціаліста, його подальшого професійного удосконалення, творчої самореалізації [7]. Чим більш відповідальними за своє навчання стають студенти, тим гнучкішими стають їхні навчальні стратегії і вони ставляться до процесу прийняття рішень більш усвідомлено [14].

Метою статті є аналіз вибору здобувачами першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти вибіркового дисциплін з циклу загальної підготовки та його кореляція з формуванням їхньої індивідуальної освітньої траєкторії. Завдання дослідження: дослідити теоретичні аспекти впровадження вибіркового дисциплін в освітній процес закладів освіти, проаналізувати статистичні дані щодо вибору дисциплін студентами за останні два роки та провести порівняльний аналіз вибору студентів різних освітніх рівнів.

У роботі проаналізовано результати вибору здобувачами першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів освіти Харківського національного педа-

гогічного університету імені Г. С. Сковороди дисциплін загального циклу підготовки у 2022 і 2023 рр.

Дані про кількість здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (табл. 1) свідчать про динамічні зміни в інтересах студентів до різних предметів. Так, найпопулярнішими дисциплінами вступників у 2022 р. були «Психологія ефективної комунікації» (35,78 % магістрантів) та «Психологія іміджу» (23,44 % здобувачів), що свідчить про високий інтерес до теми комунікації в психології. Це може бути пов'язано з прагненням студентів розвивати навички міжособистісного спілкування та лідерства. У 2023 р. спостерігається зміщення інтересів, оскільки переважна більшість (31,80 % студентів) обрали дисципліну «Медіаосвіта в цифровому світі», що вказує на те, що розвиток цифрових навичок у сучасному світі допомагає адаптуватися до змін і бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Предмети, що пов'язані з удосконаленням навичок іншомовної комунікативної компетентності («Англійська мова повсякденної комунікації» і «Ділова англійська мова»), демонструють невелике стабільне зростання популярності (з 17,83 % у 2022 р. до 24,75 % — у 2023 р. і з 4,76 % у 2022 р. до 5,57 % — у 2023 р. відповідно), адже існує зростаюча потреба у володінні іноземною мовою для професійної діяльності, особливо в контексті міжнародної співпраці та глобалізації ринку праці. До того ж, у системі професійної підготовки сту-

дентів велике значення має мовна освіта майбутнього вчителя, здатного розуміти роль мови у процесах пізнання й осмислення світу [3].

У 2023 р. одним із найбільш популярних курсів став курс «Проектний менеджмент у закладах освіти», значно збільшивши свою частку з 5,86 % у 2022 р. до 23,61 %. Це свідчить про те, що в освітньому середовищі студенти звертають увагу на навички управління проектами з огляду на сучасні тенденції закладів освіти, що також відображає прагнення здобути практичні навички, які можуть бути застосовані у професійній діяльності. Також, слід звернути увагу на зростання популярності дисципліни «Візуальні образи історії України», яку обрали 3,91 % студентів у 2022 р. і 8,36 % — у 2023 р. Підвищений інтерес до національної ідентичності та культурної спадщини став більш актуальним у контексті сучасних політичних і соціальних змін; студенти виявляють бажання краще розуміти історичний контекст, що сприяє формуванню громадянської позиції та культурної обізнаності.

Загалом, спостерігаємо тенденцію серед студентів-магістрів до зростання інтересу до дисциплін, пов'язаних з медіа, комунікаціями і національною ідентичністю, що може бути пов'язано з сучасними вимогами ринку праці та змінами в освітніх потребах.

Наступним кроком є аналіз даних про вибір дисциплін загальної підготовки студентами першого (бакалаврського) рівня

Таблиця 1. Результати вибору дисциплін загальної підготовки здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти

Вибіркова дисципліна (в алфавітному порядку)	2022 р., %	2023 р., %
Англійська мова повсякденної комунікації	17,83	24,75
Візуальні образи історії України	3,91	8,36
Ділова англійська мова	4,76	5,57
Індивідуальна траєкторія успіху: педагогічний дискурс	8,42	5,90
Медіаосвіта в цифровому світі	-	31,80
Проектний менеджмент у закладах освіти	5,86	23,61
Психологія ефективної комунікації	35,78	-
Психологія іміджу	23,44	-

Таблиця 2. Результати вибору дисциплін загальної підготовки здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для вивчення у 3-му семестрі

Вибіркова дисципліна (в алфавітному порядку)	2022 р., %	2023 р., %
Англійська мова для кожного дня	19,9	20,37
Антикорупція та доброчесність	-	4,39
Домедична допомога у невідкладних станах	-	10,39
Коучингові технології в освіті	15,61	9,99
Ментальне здоров'я	-	9,45
Основи ринкової економіки	-	2,93
Практична граматики англійської мови (2022) / Граматичні основи повсякденного англомовного спілкування (2023)	6,86	10,12
Психологія спілкування (2022) / Психологія кар'єри (2023)	40,48	21,84
Публічний виступ: зміст, організація, техніки	5,66	2,53
Соціальна історія України	5,49	3,73
Українські традиції і звичаї	2,74	-
Фінансово-економічна грамотність	3,26	-
Цифровий імідж педагога	-	4,26

вищої освіти. На цьому етапі здобувачі повинні обрати предмети для вивчення у 3, 5 і 7 навчальних семестрах (тобто на 2, 3 і 4 курсах відповідно). Вибір доволі складний, оскільки за період навчання здобувачі можуть змінити свої академічні і професійні пріоритети, що вплине на формування їхньої індивідуальної освітньої траєкторії.

За даними табл. 2 можемо проаналізувати зміни в виборі дисциплін студентами першого (бакалаврського) рівня освіти для вивчення у 3-му семестрі, що свідчить про зміну пріоритетів і потреб студентів у навчанні.

Важливим є те, що такі дисципліни, як «Фінансово-економічна грамотність» (3,26 %) та «Українські традиції і звичаї» (2,74 %), які вивчались у 2022 р., у 2023 р. не були відкриті. На зміну їм було запропоновано предмети: «Домедична допомога у невідкладних станах» (10,39 %), «Ментальне здоров'я» (9,45 %). Цей тренд вважаємо відповіддю на повномасштабне вторгнення в Україну, адже здобувачі роблять вибір на користь вмінь і навичок надання невідкладної допомоги та турботи про фізичне та ментальне здоров'я. Варто звернути увагу на зростаючу популярність дисциплін, пов'язаних з управлінням

Таблиця 3. Результати вибору дисциплін загальної підготовки здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для вивчення у 5-му семестрі

Вибіркова дисципліна (в алфавітному порядку)	2022 р., %	2023 р., %
Англійська мова для майбутньої професії	19,21	21,17
Англійська мова: соціокультурний аспект	9,09	10,12
Вступ до онтології	2,92	2,93
Інструменти штучного інтелекту в освіті	-	6,79
Педагогіка миру	12,69	9,19
Правовий захист учасників освітнього процесу	-	6,13
Психологія кар'єри (2022) / Психологія лідерства (2023)	36,19	32,76
Релігія і церква в культурному житті України	4,63	3,73
Соціальні комунікації: в реальному та віртуальному просторах	8,92	4,39
Теорія і практика підприємництва	2,74	2,80
Українська народна культура	3,60	-

та соціальною відповідальністю, таких як «Антикорупція та доброчесність» (4,39 %), «Цифровий імідж педагога» (4,26 %) та «Основи ринкової економіки» (2,93 %), що вказує на важливість розвитку не лише професійних, а й особистих якостей, що сприяють ефективному функціонуванню суспільства. Традиційно здобувачів цікавлять предмети, що пов'язані з розвитком комунікативної компетентності («Англійська мова для кожного дня» — 19,9 % у 2022 р. і 20,37 % — у 2023 р., «Практична граматики англійської мови» у 2022 р. (6,86 %) і «Граматичні основи повсякденного англійськомовного спілкування» — у 2023 р. (10,12 %)), а також дисципліни психологічного спрямування — 40,48 % бакалаврів у 2022 р. і 21,84 % здобувачів — у 2023 р.

Аналіз даних табл. 3 дозволяє побачити зміни у виборі студентами-бакалаврами предметів для вивчення у 5-му семестрі.

Цікавим трендом є поява у 2023 р. нових дисциплін («Інструменти штучного інтелекту в освіті» (6,79 %) та «Правовий захист учасників освітнього процесу» (6,13 %)), які відображають сучасні виклики у суспільстві і сприяють розвитку правової грамотності і цифрової компетентності здобувачів. Освітній процес сьогодні піддається значному впливу нових технологій, а, отже, студенти повинні розуміти проблеми і обмеження їх імплементації. Результати нашого дослідження підтверджують загальний тренд вибору дисципліни, що пов'язані з новими розробками, інноваціями та технологіями [12].

Популярність дисциплін, пов'язаних із вивченням іноземних мов залишається високою. Наприклад, дисципліни «Англійська мова для майбутньої професії» та «Англійська мова: соціокультурний аспект» стабільно користуються попитом серед студентів як у 2022 р. (19,21 % і 9,09 % відповідно), так і в 2023 р. (21,17 % і 10,12 % відповідно). Це свідчить про усвідомлення студентами важливості володіння англійською мовою для їхньої професійної кар'єри. Також високий інтерес спостерігається до дисциплін, пов'язаних із психологією: «Психологія кар'єри» у 2022 р. (36,19 %), та «Психологія лідерства» у 2023 р. (32,76 %). Це може свідчити про зростаючу зацікавленість студентів у розвитку лідерських якостей, що є ключовим фактором у майбутній професійній діяльності педагога.

Аналіз результатів вибору студентами дисциплін для вивчення у 7-му семестрі, як представлено у табл. 4, дозволяє виявити кілька важливих тенденцій та змін у їхніх пріоритетах і освітніх інтересах.

Аналіз результатів вибору дисциплін для 5-го і 7-го семестрів акцентує увагу на зростаючому інтересі студентів до інноваційних дисциплін, що відображають глобальні тренди сьогодення. Це, зокрема, стосується таких курсів, як «Безпечна освіта» і «Генеративний штучний інтелект: практичні навички», які не були представлені у 2022 р., але стали доступними для вивчення у 2023 р. Крім того, незмінно популярними залишаються дисципліни, пов'язані з вивченням іноземної мови: «Англійська мова: інтенсивний тре-

Таблиця 4. Результати вибору дисциплін загальної підготовки здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для вивчення у 7-му семестрі

Вибіркова дисципліна (в алфавітному порядку)	2022 р., %	2023 р., %
Англійська мова: інтенсивний тренінг	16,98	15,45
Безпечна освіта	-	4,93
Генеративний штучний інтелект: практичні навички	-	3,2
Міжнародна економіка	-	4,66
Педагогіка успіху	14,92	10,52
Підготовка до ЄВІ з англійської мови	19,38	21,17
Психологія лідерства (2022) / Психологія спілкування (2023)	42,37	35,69
Українська мілітарна історія	6,35	4,39

нінг» (16,98 % у 2022 р. і 15,45 % — у 2023 р.) та «Підготовка до ЄВІ (Єдиного вступного іспиту) з англійської мови» (19,38 % у 2022 і 21,17 % — у 2023 р.) продовжують привертати увагу студентів, що свідчить про їхнє усвідомлення важливості мовної підготовки для подальшого навчання та професійної діяльності. Важливо також, що серед студентів-бакалаврів зберігається інтерес до психологічних дисциплін, які, хоча і втратили частину популярності (42,37 % у 2022 р. і 35,69 % — у 2023 р.), все ще є фаворитами серед здобувачів освіти.

Таким чином, загальний аналіз вибору студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти демонструє важливі тенденції в освітніх пріоритетах. Зростаюча популярність курсів, таких як «Інструменти штучного інтелекту в освіті», «Генеративний штучний інтелект: практичні навички» та «Безпечна освіта», свідчить про необхідність розвитку цифрових компетентностей здобувачів, адже в епоху надшвидкого розвитку технологій студенти потребують допомоги щодо етичного і добросесного їх використання.

Незалежно від курсу дисципліни, пов'язані з вивченням англійської мови, зберігають свою популярність, що свідчить про усвідомленість здобувачами важливості розвитку іншомовної комунікативної компетентності для подальшої успішної кар'єри. Психологічні дисципліни залишаються популярними серед студентів, хоча й спостерігається деяке коливання результатів в залежності від року і семестру навчання.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії через вибіркові дисципліни є важливим інструментом для забезпечення гнучкості та адаптації освітнього процесу під потреби кожного здобувача. Обираючи предмет, кожен студент має унікальну можливість поєднувати міждисциплінарні знання і навички або поглиблювати компетентності у сфері власних інтересів.

Аналіз результатів вибору дисциплін студентами першого (бакалаврського) і

другого (магістерського) рівнів вищої освіти показує кілька ключових тенденцій, які характеризують освітні пріоритети здобувачів. Магістри здебільшого обирають дисципліни, що допомагають розвинути професійні та комунікативні навички, що відповідають їхньому прагненню до кар'єрного зростання і підвищенню власної конкурентоспроможності. Бакалаври — більше орієнтуються на дисципліни загальної підготовки. У виборі обох груп спостерігається зростаючий інтерес до дисциплін, які відповідають викликам сучасного суспільства і пов'язані з розвитком штучного інтелекту, цифрових технологій і соціально-політичною ситуацією в країні.

Вибіркові дисципліни відіграють важливу роль у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії студентів першого і другого рівнів вищої освіти, оскільки дозволяють студентам адаптувати свою підготовку до конкретних потреб ринку праці та особистих професійних амбіцій, забезпечуючи більш гнучкий і персоналізований підхід до навчання.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є вивчення питань, пов'язаних із впливом вибіркових дисциплін на академічну успішність студентів і на рівень сформованості навчальної автономії, а також аналіз результатів вибору здобувачами блоків дисциплін професійного циклу підготовки.

Література

1. Аряєв М. Л., Капліна Л. Є., Сеньківська Л. І. та ін. Вибіркові дисципліни в педіатрії як нова можливість отримання знань та навичок // Одеський медичний журнал. 2023. № 1. С. 82–88.
2. Бойчук Ю., Боярська-Хоменко А., Рибалко Л. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах упровадження технологій дистанційного навчання // Новий Колегіум. 2023. № 3. С. 74–81.

3. Вільчинська Т., Бачинська Г., Вербовета О. Особливості підготовки вчителя-філолога через вибіркові лінгвістичні дисципліни когнітивного спрямування // Наук. записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Педагогіка. 2022. № 1. С. 64–72.
4. Друганова О. М. Роль дисциплін вільного вибору у формуванні в здобувачів вищої освіти «soft skills» // Наук. записки каф. педагогіки. 2021. № 48. С. 23–29.
5. Закон України «Про вищу освіту» // Офіційний вебпортал парламенту України.
6. Семігіна Т. В., Новак А. С. Інформаційні системи для вибіркових дисциплін у закладах вищої освіти // Vectors of the development of science and education in the modern world: col. monogr.; за заг. ред. В. Шпак. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С. 5–13.
7. Сидоренко О. В., Денисенко О. М. Мовні вибіркові дисципліни та їх роль у формуванні комунікативних компетентностей як складова особистісно-орієнтованого навчання // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. ст. VI Міжнар. наук.-практ. конф. 2021. С. 264–268.
8. Чижикова І. Вибіркові дисципліни як компонент формування навчальної автономії студентів // Мат. конф. МЦНД. 2022. С. 199–200.
9. Chekhratova O., Pohorielova T. Developing future foreign language teachers' professional competence by creating a favorable educational environment // Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. № 51. Р. 730–737.
10. Kniaz H., Chukhno O. English Trainee Teachers' Perspective on Soft Skills Development in Ukraine // Arab World English Journal. 2021. Вип. 7, № 1. Р. 299–313.
11. Pohorielova T., Lei Z. The definition of university students soft skills: a modern chinese perspective // Вища освіта України. 2024. № 1. Р. 76–83.
12. Senol M., Cesur K. An Analysis of the Content Knowledge Elective Courses of the ELT Departments: A Suggested Syllabus // Educational Policy Analysis and Strategic Research. 2021. Vol. 16, № 3. P. 316–335.
13. Tsuyoshi Y., Kensaku T. Creating a Diploma Supplement Linked to Degree-Awarding Policies When the Curriculum Comprises Mostly of Elective Subjects // Journal of Management Practices, Humanities and Social Sciences. 2020. Vol. 4, № 2. P. 45–49.
14. Tuchina N., Borysov V., Podhurska I. та ін. Developing Learner Autonomy via Choosing a Person's Educational Pathway // Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 2020. Vol. 12, № 1. P. 209–225.
15. Tungate S. S. Effective Elective? Elective Courses' Impact on Student Performance during Associated Advanced Pharmacy Practice Experiences // MPA/MPP/MPFMCapstoneProjects. 2020. № 297. P. 1–19.
16. Yücel A. G. Elective Course Selection Strategies in Social Studies Education // Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal). 2023. Vol. 7, Special Issue. P. 320–346.
17. Fedorenko S., Butko L., Maslak V. et al. Elective Subjects as an Important Component of the Students' Individual Educational Trajectory Implementation // 2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES). 2021. P. 1–5.
18. Murray R. The Capability Approach, Pedagogic Rights and Course Design: Developing Autonomy and Reflection through Student-Led, Individually Created Courses // Journal of Human Development and Capabilities. 2024. Vol. 25, Issue 1. P. 131–150.
19. Waite L. H., Smith M. A., McGinness T. P. Impact of a problem-based learning elective on performance in non-problem-based learning required courses // Currents in Pharmacy Teaching and Learning. 2020. Vol. 12, Issue 12. P. 1470–1476.

13.11.2024

Відомості про авторів:

Бойчук Юрій Дмитрович — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: rector@hnpu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8583-5856>; Google Scholar; Web of Science; Scopus.

Борисов Володимир Андрійович — кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального мовознавства і романо-германської філології, проректор з навчально-наукової роботи; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: borisov.va@hnpu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7468-727X>; Google Scholar.

Чехратова Олена Андріївна — доктор філософії (Освітні, педагогічні науки), доцент, доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: o.chekhratova@hnpu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7022-2042>; Google Scholar.